

La importància de pensar en EUROPA (4)

LA IDEA D'EUROPA

L'any 800, quan el Mediterrani era un llac Musulmà, -**Mahoma** havia mort dos segles abans i des de llavors els àrabs havien avançat a través de les riberes africanes fins a arribar a Espanya-, el papa **Lleó III**, seguint el ritual Bizantí, va imposar la corona imperial a **Carlemany** forjant així una aliança Europea històrica, articulada en l'eix Nord-Sud. Una aliança que com explica bé l'historiador **Henri Pirenne**, és la moderna llavor de l'actual civilització Europea que arriba als nostres dies¹. Roma abandona l'eix Est-Oest, dominat per els musulmans, i va optar per sumar esforços entre la civilització romana amb el Nord cristià. S'abandona així la tradicional extensió horitzontal, base de l'imperi romà, fragmentant en dos pols: Oest (Roma), Est (Constantinoble). Conèixer les empremtes del passat Europeu resulten reveladores per entendre la seva importància present. Ho ha explicat amb claredat el filòsof **Javier Gomá**².

La base d'aquesta nova Idea d'Europa és la civilització grega i romana a la qual se sumava ara la Cristiandat com a element comú, aglutinador, catalitzador de la primera empresa europea que serà la reconquesta de Jerusalem. Amb el temps, la importància de la identitat cristiana es va anar diluint i el nexa d'unió es va desplaçar cap a altres dues fites fundacionals de la idea actual d'Europa: el Renaixement al Sud, la Reforma luterana (de la que aquest any hem celebrat el 500 aniversari) al Nord. Impulsos de diferent signe que marcaran la gran diversitat cultural i intel·lectual al continent³.

D'una banda, el Renaixement serà una síntesi entre els valors de l'Antiguitat clàssica rejaenits per una nova visió antropocèntrica. D'altre banda, la reforma, serà un impuls radical, cartesià, per separar la fe i la consciència interna, del món exterior material i confiat (moltes vegades engegat) per la raó origen del capitalisme anglosaxó, el progrés científic i el laïcisme. Així doncs, l'ànima Europea quedava dividida en dues meitats. Un enfrontament que quedarà lligat per sempre a l'eix Franc-alemany, amb el Regne Unit de potència equilibradora, entre d'altres tants països que orbitaran més o menys al voltant d'aquest gran eix de gravetat que ha definit l'equilibri de poders al vell continent.

Com vam esmentar a la segona part d'aquesta tetralogia (al número de Juliol-Agost 2017), la duresa inusitada de les dues grans guerres Mundials, que seran dues guerres civils europees, de caràcter tel·lúric, van ser la escenificació d'un gran fracàs ideològic que va deixar importants cicatrius. La memòria de postguerra Europea va servir per obrir un període ancorat en una visió comuna. La construcció Europea era un projecte de pau i d'unitat de mercat respectant la diversitat. El viu mosaic Europeu és difícilment unificable. L'amenaça soviètica va ser un potent recordatori als Europeus sobre els valors que ens unien, no ja entre si, sinó amb els nostres cosins-germans a l'altre costat del Atlàntic el que va ajudar a forjar una identitat europea comuna. Durant aquests anys, i especialment durant els papats de Joan Pau II i Benet XVI, la identitat cristiana també va jugar un paper clau a l'hora de definir i marcar de forma nítida què era Europa i el seu important paper al món⁴. En la mesura que aquests elements han desaparegut o s'han debilitat, Europa s'ha dirigit cap a una lleu crisi existencial, avui difuminada en un món líquid⁵.

Unió en la diversitat

Així arribem a la gran qüestió: és possible una unió política europea? I més lluny: tot i ser possible: resulta desitjable? L'adveniment de la crisi financera ha posat de manifest -per alguns- la necessitat d'una major integració política, reflectida en una política fiscal comuna, com a peça indispensable i lògica després de la integració monetària. S'ha argüït que d'haver existit un poder polític més fort, la UE de manera conjunta hagués pogut afavorir un enfocament fiscal, de despesa, més ampli i ambiciós.

No obstant això, com vam veure en l'anterior lliurament de la sèrie (la Drecera 165), la naturalesa de la crisi, de solvència després d'un període d'expansió monetària (ampliada a Europa per la falta al compromís de Maastricht per part de França i Alemanya) i amb una despesa pública igualment inflat, requeria de reformes estructurals, de diferent naturalesa i intensitat segons el país; va ser una mala idea com-

batre una crisi derivada d'un excés de deute amb encara més deute. En aquest sentit, la moneda comuna havia de ser un element disciplinat de l'oferta monetària per evitar (a priori) la temptació de mirar de pal·liar problemes econòmics amb política monetària. Mateixa lògica aplica en el camp de la política fiscal.

El màxim exponent de la pretesa unió política va ser l'intent, frustrat en referèndum, de aprovar una Constitució Europea. Altres iniciatives s'han centrat en la Unió Bancària o la iniciativa del *Capital Union Markets*. En tots els casos, sens dubte, hi ha marge per a l'harmonització de normes i la complementarietat, però en el fons de la qüestió trobem obstacles en fons i forma. D'una banda, tornem a la diversitat de valors; de l'altra, als avantatges de mantenir sistemes descentralitzats en línia a la pròpia naturalesa dispersa del coneixement. A la retina de molts adults encara persisteix el record del col·lapse de la Unió Soviètica, paradigma de sistema centralitzat, entre molts imperis que han col·lapsat per no saber trobar el just equilibri entre control polític i descentralització econòmic com s'explica en el clàssic de **Paul Kennedy**, *Auge y caída de las grandes potencias*⁶.

La recerca d'aquest equilibri és un dels grans temes per el futur de la Unió. D'una banda, Europa es necessita a si mateixa per defensar els seus valors comuns, els seus principis morals i econòmics en un món global cada vegada més fragmentat i divers, i on el vell continent té una força demogràfica minvant. En sentit contrari, el projecte de la Unió no ha de caure en la temptació d'intentar imposar una unió d'esquena a la seva pròpia i rica diversitat, cultural, climàtica, lingüística, econòmica, institucional i fins i tot, com dèiem al principi, on coexisteixen també visions sensiblement diferents: tornem a l'aliança seminal Nord-Sud de **Carlemany**, un element en l'ADN Europeu que segueix jugant el seu important paper. Per això, una major progrés a l'aventura europea passa ineludiblement per reactivar els valors que ens uneixen el que exigeix, a nivell local, una re-articulació moral de base.

¹Henri Pirenne, *Mohammed and Charlemagne*, Dover Publications, 2003.

²Javier Gomá, *Filosofia Mundana*, Galaxia Gutemberg, 2016.

³Henry Kissinger, *World Order*, Penguin, 2014.

⁴Ignació Peyró, *La vista desde aquí. Una conversación con Valentí Puig*, Elba, 2017.

⁵Zygmunt Bauman, *Europa: una aventura inacabada*, Losada, 2006.

⁶Paul Kennedy, *Auge y caída de las grandes potencias*, DEBOLSILLO, 2017. Veure també Nassim N. Taleb, *Antifragil: Las cosas que se benefician del desorden*, Paidós, 2013.

El futur d'Europa

De cara a futur, l'elecció no és Europa si o Europa no, sinó fins a quin punt i en quina mesura contribuïm en aquesta construcció comuna. Una contribució que va més enllà de la dimensió purament econòmica o política, sinó que també inclou la defensa d'uns valors comuns, els valors de la democràcia, l'imperi de la llei i els Drets Humans. Un futur que cal encarar amb confiança i optimisme. Una contribució que podem sintetitzar en tres fronts principals:

- **Primer:** No aixecar més fronteres entre Europeus, una cosa que va subratllar Antonio Tajani, en qualitat de president del Parlament Europeu, durant el lliurament a la Unió Europea del Premi Princesa d'Astúries a la Concòrdia. Massa vegades se'ns ha ofert, va dir Tajani, el cel posant noves fronteres, i massa vegades se'ns ha portat amb això als inferns.
- **Segon:** No tinguem por a defensar els nostres valors democràtics i de llibertat; no tinguem por, per exemple, a denunciar el què passa a Veneçuela.
- **Tercer:** Finalment, posem cada vegada més al ciutadà Europeu en el centre de la construcció política, veritable motor i motiu del projecte Europeu. Abans de res el projecte Europeu som nosaltres mateixos i en el futur a les nostres mans depèn el seu èxit futur, que és el de tots.

Deu llibres per aproximar Europa avui i ahir

1. *El món d'ahir, Memòries d'un Europeu*, Stefan Zweig, Acantilado.
2. *¡Tierra, Tierra!*, Sándor Márai, Salamandra.
3. *La fractura. Vida y Cultura en Occidente, 1918-1939*, Philip Bloom, Anagrama.
4. *La Europa Revolucionaria*, Stanley Payne, Booket.
5. *La guerra del mundo*, Niall Ferguson, Debate.
6. *La crisis existencial de Europa*, César Molinas y F. Ramírez Mazarredo, Deusto.
7. *Postguerra*, Tony Judt, Taurus.
8. *Europa: una aventura inacabada*, Zygmunt Bauman, Losada.
9. *La idea de Europa*, George Steiner, Siruela.
10. *Hacer Europa y no la guerra*, Enrico Letta, Península.